

**„Elfogtam volna
mást, s íme, elfog-
tak engem”**

Nemes Nagy Ágnes
válogatott műfordításai,
szerk.: Buda Attila
Ráció Kiadó, Bp., 2009.

Nemes Nagy Ágnes műfordítói életművének értékelésével és rendszerezésével mindeddig annak ellenére adós a kritika, hogy jelentőségét világirodalmi remekművek klasszikussá vált átültetéseinek egész sora igazolja. Ezért is nagy öröm, hogy csaknem fél évszázaddal a *Vándorévek* (1964) című műfordításkötet megjelenése után újabb gyűjtemény látott napvilágot.

A Buda Attila által szerkesztett könyv a *Vándorévek* alaposan megrostált anyaga mellett 26 költeményt közöl az 1964 után különböző folyóiratokban és antológiákban publikált fordítások közül is. A versek az 1964-es kötethez hasonlóan kronologikus rendben követik egymást az antikvitástól a XX. századi irodalomig. A gyűjteményt a műfordítás és a Nemes Nagy-recepció néhány jellemző kérdését felvető szerkesztői utószó zárja, illetve két értékes, elsőként itt közölt szemelvény egészíti ki: Rónay György az Írószövetség műfordítói szakosztályának 1966-ban megrendezett vitáján elmondott bevezetője, valamint Nemes Nagy Ágnes e gondolatokhoz fűzött hozzászólása.

Amikor egy költő műfordításainak gyűjteményét vesszük kézbe, szemben a más, versfordításokat (is) tartalmazó antológiákkal, érdeklődésünk elsősorban nem a fordított szerzőkre irányul, hanem sokkal inkább magára a fordítóra. Az így bemutatott műfordítások nemcsak a költői életmű e külön tehetséget igénylő szegmenséről adnak átfogó képet, hanem betekintést engedhetnek a szerző érdeklődési körébe, rámutathatnak a saját és a fordított szerzők lírája közötti összefüggésekre, rokonságokra is. Egy ilyen válogatás szerkesztői teljesítményének értéke tehát abban is áll, hogy a kötet mennyiben képes elősegíteni a költő saját lírai életművének megértésére vonatkozó kérdéseink megválaszolását, illetve új szempontok felvetésével mennyiben képes növelni a befogadást tovább árnyaló kérdések számát. Ebből a szempontból kell megvizsgáljunk Nemes Nagy Ágnes műfordításainak gyűjteményét is.

A kötetben eddig meg nem jelent munkák újraközlésén túl a könyv nagy érdeme, hogy a szűkös terjedelmi keret ellenére teljes képet ad a költő fordítói tevékenységéről, amely mind térben, mind időben igen nagy kiterjedésű. Az anakreóni daloktól és a *Si king* című ókori kínai gyűjteménytől Petrarcan, Heinrich Heinen és Rainer Maria Rilken át egészen Pierre Emmanuelig és

Bruce Berlingig, Nemes Nagy kortársaiig követik egymást a legkülönfélébb anyanyelvű szerzők. A válogatás az egyes költők verseinek számát tekintve többnyire megtartja a *Vándorévek* arányait. Így például jogosan szerepel a gyűjteményben legnagyobb súllyal Rilke, akitől Nemes Nagy a legtöbbet és talán a legszívesebben, a leginkább személyes indíttatásból fordított. Az esszéket, önvallomásokat olvasva a német költő műveinek jelentőségét az is növeli szemünkben, hogy ő az, aki a legnagyobb hatást gyakorolta Nemes Nagy költészetére is. Szerencsétlen döntés, hogy ebből a nézőpontból éppen a legjellemzőbb – és a kritikában a Nemes Nagy-lírával leggyakrabban rokonított – Rilke-versek, a *Duinói elégiák* maradtak ki a fordítások közül. Meglátásom szerint érdemes lett volna továbbá megtartani Sidney Keyes költeményeit is. Bár önmagában talán kevésbé tűnik jelentősnek, Nemes Nagy Ágnes lírája felől nézve azonban meglehetősen fontosnak bizonyul e fiatalon meghalt költő személye. A különleges lelki kapcsolatot Nemes Nagy Ágnes egyik legszebb költeménye, a Sidney Keyeshez írott *Egy költőhöz* igazolja a legmeggyőzőbben: „Kortársam. Ő halt meg, nem én. / Tobruknál elesett szegény. / Angol volt. Nekünk más nevek / jelzik: hol hulltak a fejek, / s törték szét, mint érett diók / e hordozható rádiók, / s az Eiffelnél jobban elosztott / egyensúlyú, szép gerincoszlop / hol szakadt földre csikorogva. / Úgy gondolok ifjúkorodra, / mint aggastyán, ki összevétí, / hogy mi az új, s az ötven évi, / agya, szive bealkonyult. // De a szeretet bonyolult.”

Nemes Nagy Ágnes sem verseit, sem műfordításait nem látta el keltezéssel, így munkáinak keletkezési idejét csupán hozzávetőlegesen tudjuk meghatározni, azonban ezek az információk is nélkülözhetetlenné válhatnak az életművel behatóan foglalkozók számára. Hasznos lett volna tehát a fordításoknak legalább az első megjelenését adatolni. (E sorok szerzőjében már a szerkesztő személye felkeltette ezt az elvárást, a Nemes Nagy Ágnes-kutatás ugyanis éppen Buda Attilának köszönheti a költő műveinek legteljesebb bibliográfiáját.)

E megjegyzések, amelyek olykor talán többet kérnek számon a könyvön, mint amennyit az célul tűzött ki maga elé, semmiben nem kisebbítik a kötet hiánypótló szerepét, a szóvá tett hiányosságok inkább a Nemes Nagy-életmű kritikai feldolgozásának szükségességére mutatnak rá. Míg e rendszerező-összegző munka ügyében ugyanis a költemények és az esszék esetében történtek komoly erőfeszítések, addig a műfordítások dolgában mindez még várat magára.

Z. Urbán Péter